

SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİ TARTIŞMASI

Benim anladığıma göre esas mesele kısaca şu: Sosyalizmden yana görünen aydınlarımızın pek çoğu -özellikle yazılılarıyla fikirlerini belli edenler- sosyalizmi öncelikle bir işçi sınıfı ideolojisi ve hareketi olarak görmüyorlar ve bunun için de işçi sınıfı ile kader birliği edip işçi hareketlerinin ve teşekküllerinin içinde yer almak ve çalışmak gerekliliğini duymuyorlar.

Bu sosyalist ya da sosyalist eğilimli aydınlarımız işçilere sempati duyuyorlar, işçi haklarını savunuyorlar, işçi haberlerine yayın organlarında yer veriyorlar, hattâ bir partiyi, bir hareketi işçi teşekküllerine, işçilere “dayandırmak”tan da söz açıyorlar, ama yine de bütün bunlar sosyalizmi yukarıda kısaca belirttiğimiz anlamda anlamak ve ona göre davranmak değildir. Bu aydınlarca işçi hareketleri ve teşekkülleri sosyalist hareketin bir unsurudur -hattâ önemli bir unsuru olduğunu da kabul ederler- ama nihayet sadece bir unsurudur. Sosyalizmle ilgilenen ve sosyalizmden yararlanacak olan diğer emekçilere ve aydınlara kıyasla işçi sınıfının özel bir durumu ve rolü olduğunu kabul etmezler. Onların düşünüşünde aydınlar bilgili, uzman aydınlar, “kadro”, daha ağır basar.

Büyük bir kısım aydınlarımızın durumunun bir merkezde olduğunu gösteren objektif olaylar vardır. Örneğin bu aydınlarımızın Türkiye İşçi Partisi karşısında tutumları ve davranışları. İşçilerimiz bir buçuk yılı aşkın bir zaman önce sırf kendi teşebbüsleriyle, hiç bir resmî makamın, teşekkülün kanadı altına sığınmadan ve söz konusu aydınlara da başvurmadan bir parti kurdular. Bu kuruluş olayı kendi başına yakın tarihimizin en önemli politik-sosyal olayıdır. Bir kez, bütün öbür partiler bir yavrulama ve miras yoluyla hep iktidardaki tek bir partiden doğma, ya da gelme olduğu halde bu, alttaki yığınların kurduğu tek bağımsız partiydi. Daha önemlisi, işçilerin sosyal-politik şuurlanma ve teşkilatlanmada yeni bir gelişme basamağına eriştiklerini gösteriyordu. Beklenirdi ki, bizim ilerici, sosyalist aydınlarımız, bu partiyle hemen yakından ilgilensinler, desteklesinler, yardım etsinler, saflarında yer alsınlar. Oysa hiç de öyle olmadı. Parti bütün bir yıl kendi haline bırakılmış, bir genel başkandan bile yoksun kalmıştır. Derken işçiler yine kendi teşebbüsleri, arayıp taramalarıyla aydın bir genel başkan buldular. Parti canlandı, çalışmalarına hız verdi, ama basındaki aydınlarımızda genellikle aynı ilgisizlik sürüp gitti ve gidiyor. İlerici, sosyalist olarak basında boy gösteren, ya da memleketçe tanınmış aydınlarımızın ne partiye girdiğini, ne de fıkra, makale ve yayın organlarında -bir ikisi hariç- bu partiden söz açıldığını, desteklendiğini görüyoruz.

Bu bağımsız halis işçi partisi ilgi ve destek görmediği gibi üstelik bir de “dar sınıf çıkarı” güden bir parti olarak anlaşılıp horlandı bile. Ve bütün “zinde kuvvetleri” birleştirmek ve sosyalizmi dar bir sınıf hareketi olmaktan kurtarıp özellikle aydınları da içine alan geniş bir sosyalist hareket yaratmak gerekçesiyle başka bir parti kurmaya kadar gidildi. Sanki işçi sınıfı partileri sadece işçilerin günlük meseleleri ve

çıkarlarıyla ilgilenir ve uğraşmış, istenilen birleşme ve genişleme işçi partisi çerçevesi içinde yapılamamış gibi. Oysa gerek dünya işçi hareketleri ve partilerinin tarihi ve gerekse bizim işçilerimizin bu günkü durumları ve davranışları, bir kısım aydınlarımızın işçi sınıfı ve partisi karşısındaki bu tutumunun yanlışlığını açıkça gösteriyor. İşçi sınıfının iktisadî mücadele vasıtası olup ücretler, iş şartları gibi “dar sınıf çıkarları” ile uğraşan sendikalar bile son zamanlarda memleket kalkınmasından toprak reformuna ve Köy Enstitülerine kadar bütün memleket sorunları üzerinde görüşlerini belirtmeye başladılar ve bu görüşler, daima, bu konularda ileri sürülen en olumlu, en ilerici görüşler oluyor.

Tavizci politikacılar karşılarında teşkilâtlı, sesini duyurabilen tek kuvvet olarak işçileri buluyorlar. İşçi Partisi ise yeni tüzük ve programıyla hiç de “dar bir sınıf çıkarı” partisi olmadığını, tam tersine, ekonomik ve kültürel kalkınmanın gerçekleşmesi için gerekli temel reformları yapabilecek nitelikte tek parti olduğunu gösteriyor ve parti işçiler arasında tutunuyor, yayılıyor.

Sosyalist fikirleri yaymak üzere dernekler kurulmasına, yayın organları çıkarılmasına kimse bir şey demez, eğer önce mesele doğru kavranmış ve doğru konulmuşsa. Yapılan itiraz bu sonuncu nokta üzerindedir. Sosyalist hareketi, yayınlar, dernekler, konferanslar ve daha başka propaganda vasıtalarıyla sosyalist fikirlerin toplumda yayılması, sosyalist fikirleri “samimiyetle benimseyenlerin” isterlerse bir siyasî partiye, isterlerse bir derneğe girerek faaliyette bulunması şeklinde anlamak ve anlatmak yanlıştır. Bu yollardan sosyalist hareket asla gelişmez ve toplumun dışında tesirli, kuvvetli bir rol oynayamaz. Meseleyi sosyolojik açıdan görüp öyle vazetmek ve davranışlarımızı ona göre ayarlamak zorundayız.

Böyle olunca şu basit sosyolojik gerçekleri hatırlamamız gerekir:

1) Toplumun temel birimleri sınıflardır, 2) Sosyal sınıfların hepsi toplumda aynı derecede önemli, tesirli rol oynamazlar, 3) İki büyük kutup sınıf, istihsal vasıtalarının mülkiyetine sahip sermayedar sınıfıyla bu çeşit mülkiyete sahip olmayan ve bu sınıfa iş gücünü satarak geçinen işçi sınıfıdır. Diğer sınıflar bu iki kutup sınıflar arasında ve bunlardan birine şu veya bu derece yakınlaşıp bağlanarak yer alırlar.

Şimdi, liberal ekonomi, özel teşebbüs yararına devletçilik, mevcut düzeni muhafaza için devletin ekonomiye müdahalesi, istihlâki artırarak, krizleri önleme nazariyeleri ve hareketleri sermayedar sınıfın iktisadî ideolojisini ve çabalarını ifade eder, kısaca “emekten yana ve emeğin iştirakiyle devletçilik” olarak tarif edebileceğimiz sosyalizm ise işçi sınıfının ideolojisini ve iktisadî-politik hareketini ifade eder. Bunun için sosyalizm bir işçi sınıfı hareketi olarak düşünülmelidir.

Ama işçi sınıfı, emeğiyle değer yaratan, toplumdaki ilerletici gelişmelerin doğduğu bir sınıf olduğundan, ve de maddî ve kültürel dünya nimetlerinden büyük ölçüde yoksun bulunduğundan, onun ideolojisini teşkil eden sosyalizm aynı zamanda toplumun büyük çoğunluğunun; hattâ toplumun bütününün de yararınadır.

Toplumda sosyalist fikirler işçilerden önce aydınlar arasında yayılıp tutunabilir; aydınlar sosyalizmin ne olduğunu işçilerden daha iyi bilebilirler, ama yine de aydınlar kendi başlarına sosyalist hareketi yürütüp gerçekleştiremezler; çünkü aydınlar bir sosyal sınıf değildirler; iktisadî-politik kuvvetleri yoktur: aydınlar ancak sosyal

sınıflardan birinin bilerek, ya da bilmeden temsilciliğini ve sözcülüğünü ederek toplum hayatında bir rol oynarlar. Sosyalist aydınlar işçi sınıfının sözcüsü rolündedirler, bu sözcülüğü en doğru ve isabetli bir şekilde yapabilmek, fikirleri uygulama safhasına geçirebilmek, toplumun gidişine imkânları nisbetinde tesir edebilmek için işçi sınıfıyla kader birliği edip onun safında yer almak zorundadırlar.

Diğer taraftan işçi sınıfı da ne kadar kuvvetli olursa olsun dâvasını yürütmek için diğer sosyal sınıflara, emekçi yığınların, fakir köylülerin ve namuslu sosyalist aydınların yardımına ve işbirliğine muhtaçtır ve sosyalizm işçi sınıfı kadar bu sınıf ve zümrelerin de yararına. Kısacası, sosyalist hareket işçi sınıfının sınırlarını aşan bir harekettir ve aşmalıdır da. Ama bu hareket içinde işçi sınıfı ile diğer sınıf ve zümreler aynı yeri almaz, aynı önemi taşımazlar; hareketin esas yaratıcısı ve sürücüsü işçi sınıfıdır, diğer sınıf ve zümreler işçi sınıfına bağlandıkları nisbette etkili olurlar.

Sosyalizm meselesi böyle anlaşılıp vazedildikten sonra -ve bu anlayışa göre hareket etmek şartıyla- elbette ki parti, dernek, yayın organları yoluyla hareketin genişletilip kuvvetlenmesine çalışılabilir ve fertler kendi özel durumlarına göre şu, ya da bu faaliyet alanını seçebilirler. Ama basında çıkan yazılara bakılınca, aydınlarımızın çoğunun bugüne kadar davranışları sosyalizmi böyle anladıklarını göstermiyor.

Bu çeşit tartışmalar birbirimizle uğraşmak, birleşmesi gereken ilerici kuvvetlerde bölünmelere sebep olmak da değildir. Hareketin yürümesi için fikirlerde duruluğa, açıklığa varmak şarttır. Fikir karışıklığından, görüş ayrılıklarını seçememekten, ya da bu ayrılıkların önemini kavramamaktan doğan bir birlik ve beraberlik gerçek bir birlik değildir ve karışıklığı artırmaktan başka bir işe yaramaz. Sosyal hareketler, hem dıştaki şartlar ve kuvvetlerle mücadele edip, hem de içte fikir tartışmaları ve mücadeleleri yaparak kuvvetlenip durulaşırlar.

Vatan, 22 Ağustos 1962